

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

มธววรรณ ตั้งวงษ์เจริญ : เอกลักษณะชาติพันธุ์คนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่ (ETHNIC IDENTITY OF CHINESE-THAI IN OMYAI COMMUNITY) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์; 217 หน้า. ISBN 974-332-672-3

การศึกษาเอกลักษณะชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่ มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่ (2) เพื่อศึกษากระบวนการรักษาเอกลักษณะชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนและ (3) เพื่อศึกษาเอกลักษณะชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลการศึกษาจากครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนที่มีสมาชิก 3 รุ่นในครอบครัวจำนวน 10 ครอบครัว ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ประวัติครอบครัวเป็นหลัก

ผลการศึกษามีดังนี้ การร่ำรวงวัฒนธรรมจีนพบว่า ชาวจีนรุ่นแรกมีสำนึกความเป็นจีนอยู่มากและเลือกร่ำรวงวัฒนธรรมจีนไว้ สมาชิกรุ่น 2 ของครอบครัวสามารถรักษารัฐธรรมนูญจีนที่พ่อแม่ถ่ายทอดไว้ให้ ขณะเดียวกันเริ่มมีการปรับตัวบางอย่าง เช่น พูดภาษาไทย เรียนรู้วัฒนธรรมไทยจากโรงเรียนและกลุ่มเพื่อน การปรับตัวนี้ปรากฏชัดในรุ่นที่ 3 เมื่อสมาชิกของครอบครัวมีเป้าหมายที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทย ประกอบกับรัฐบาลไทยในช่วงเวลานั้นมีนโยบายพยายามกดดันให้ชาวจีนในประเทศไทยกลายเป็นไทยเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ด้วยเหตุนี้คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 จึงมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกเป็นไทยและเลือกร่ำรวงเอกลักษณะวัฒนธรรมจีนไว้ในฐานะสมาชิกของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนตามแนวคิดการเลือกอย่างมีเหตุผล

การเลือกประกอบอาชีพและการศึกษา พบว่า ชาวจีนรุ่นแรกส่วนใหญ่เลือกประกอบอาชีพเกษตรมากกว่าการค้าขาย เนื่องจากไม่มีเงินทุนสำหรับการค้า แต่สมาชิกรุ่น 2 กลับมีแนวโน้มออกจากอาชีพเกษตรไปสู่อาชีพที่ดีกว่า ได้แก่ อาชีพช่างฝีมือและอาชีพค้าขาย นอกจากนี้ยังพบว่าชาวจีนรุ่นแรกไม่พยายามแสดงบทบาทการเป็นคนกลางทางการค้าดังที่ Bonacich ได้กล่าวไว้ ส่วนด้านการศึกษาพบว่า พ่อแม่ชาวจีนสมัยก่อนไม่นิยมให้ลูกเรียนหนังสือเพราะสนใจแต่เรื่องทำมาหากิน เมื่อฐานะครอบครัวดีขึ้นจึงยอมให้ลูกเรียนหนังสือ คนไทยเชื้อสายจีนที่จบระดับการศึกษามัธยมต้นมักเลือกประกอบอาชีพตามพ่อแม่ ส่วนผู้ที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสเลือกประกอบอาชีพที่ดีกว่า แนวโน้มการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่จึงมีความหลากหลาย

ความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานและอาชีพ พบว่า หลังจากที่ชาวจีนตัดสินใจตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยแล้ว ลักษณะอาชีพก่อนและหลังการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานยังไม่เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนอาชีพจากการทำเกษตรมาเป็นค้าขายจะเกิดขึ้นในรุ่น 2 หรือรุ่น 3 หลังจากตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน ตามค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ชอบค้าขาย ดังนั้นการเลือกที่อยู่อาศัยของคนไทยเชื้อสายจีนจึงมักตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองหรือชุมชนที่มีความเจริญตามลักษณะการประกอบอาชีพ

ด้านเอกลักษณะชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีน พบว่า เมื่อประเทศจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ ในปี พ.ศ. 2492 รัฐบาลไทยมีความวิตกกังวลและต้องการลดความเป็นจีนเพื่อส่งเสริมลัทธิชาตินิยมไทย จึงมีมาตรการควบคุมชาวจีนในประเทศไทยอย่างเข้มงวด ชาวจีนต้องยอมละทิ้งเอกลักษณะชาติพันธุ์จีนบางอย่างเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐบาลและปรับเอกลักษณะชาติพันธุ์ใหม่ให้สอดคล้องกับประเทศที่ตนเข้าไปอยู่โดยมีลักษณะที่เรียกว่า ทวิลักษณะ (Double identity) กลายเป็นลักษณะเฉพาะของคนไทยเชื้อสายจีนในเวลาต่อมา

ภาควิชา สังคมวิทยา และ ภาษาศาสตร์วิทยา
สาขาวิชา มานุษยวิทยา
ปีการศึกษา 2542
ลายมือชื่อนิติ มธววรรณ ตั้งวงษ์เจริญ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา อ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม